

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน พัฒนาการด้านเทคโนโลยีทำให้กิจการการพิมพ์ก้าวหน้าไปเป็นอันมาก เป็นโอกาสให้ห้องสมุดสามารถจัดหาทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ใช่สิ่งตีพิมพ์ให้ห้องสมุดได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหาได้ทำให้หนังสือซึ่งเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งของห้องสมุดหมดความสำคัญไปไม่ หนังสือยังเป็นทรัพยากรหลักของห้องสมุด ห้องสมุดทุกประเภทจะมีหลักเกณฑ์ในการเลือกหนังสือเพื่อนำมาให้บริการแก่ผู้ใช้ เนื่องจากขณะนี้หนังสือที่มีอยู่ในโลก และที่ตีพิมพ์ทุกวันนี้ มีมากเกินไปที่ห้องสมุดแห่งหนึ่งแห่งใดจะจัดซื้อ หรือจัดหามาได้

(Viswanathan 1978: 110-111)

การจัดหาหนังสือเป็นงานสำคัญงานหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด ทั้งยังเป็นงานที่มีส่วนอันจะทำให้การบริการผู้ใช้ล้มเหลว หรือประสบความสำเร็จได้อีกด้วย (Gardner 1986: xi) การจัดหาเป็นงานที่มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนครอบคลุมด้านต่าง ๆ ตั้งแต่การใช้คู่มือในการเลือกทรัพยากรอันประกอบด้วยบรรณานุกรม และรายการหนังสือจากสำนักพิมพ์ การจัดเก็บหลักฐานการสั่งซื้อ การค้นรายละเอียดทางบรรณานุกรม การเลือกร้านการรับหนังสือใหม่ การตรวจสอบใบนำส่ง การลงทะเบียนหนังสือใหม่ การตรวจสอบการบอกรับ และรายการค้างชำระ การติดตามทวงรายการที่ยังไม่ได้รับ ตรวจสอบวัสดุที่ไม่มีการตีพิมพ์แล้ว (Spiller 1986: 2) เนื่องจากงานจัดหามีขอบเขตกว้างขวางดังกล่าว ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาอย่างรอบคอบเพื่อจะได้รับประโยชน์เต็มที่จากสิ่งจัดหาเข้ามาในห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันนี้ทำให้ห้องสมุดคำนึงถึงความคุ้มค่าในการจัดหาทรัพยากรมากขึ้น มีผู้เสนอความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า ห้องสมุดควรจัดหาหนังสือที่มีแนวโน้มว่าจะมีผู้ใช้มาก หรือพยายามให้มีการใช้หนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดให้มากที่สุด

การใช้หนังสือนี้จะ เป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบการพิจารณาของบรรณารักษ์เกี่ยวกับ

นโยบายการจัดหา นอกจากนี้ห้องสมุดยังสามารถเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หนังสือเพื่อจะได้ทราบว่า การจัดหาที่ดำเนินการไปแล้วนั้นประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ด้วยการรวบรวมและวิเคราะห์หลักฐานการจ่าย-รับ การส่งแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้ใช้ (Magrill 1985: 273) การใช้หนังสือตามสาขาวิชา (Sridhar 1986: 101-114) การยืมระหว่างห้องสมุด (Roberts and Cameron 1984: 31-41) การศึกษาดังกล่าวนี้นี้ยังจะทำให้ทราบว่าการจัดหาหนังสือของห้องสมุดสนองหรือสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้เพียงใด และยังเป็นแนวทางให้ห้องสมุดปรับปรุงการดำเนินงานการจัดหาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความสำเร็จของการจัดหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการจัดหาของห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล ซึ่งเป็นห้องสมุดที่ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากรัฐบาลประเทศอังกฤษ ผู้ที่ต้องการใช้บริการห้องสมุดจะต้องจ่ายเงินในการเป็นสมาชิก ในแต่ละปีห้องสมุดได้ใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อจัดหาหนังสือสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าห้องสมุดด้วยความคาดหวังว่าจะมีผู้ใช้หนังสือที่ได้จัดหามาเป็นอย่างดี แต่จากสถิติการยืมปรากฏว่า หนังสือบางสาขาวิชาเท่านั้นที่มีการใช้มาก

งานวิจัยนี้จะทำให้ทราบว่า การจัดหาหนังสือของห้องสมุดมีความสัมพันธ์กับการใช้เพียงใด และยังจะใช้ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรห้องสมุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสาขาวิชา ปริมาณการจัดหาและงบประมาณที่ใช้ในการซื้อหนังสือของห้องสมุด
2. ศึกษาการใช้หนังสือที่จัดหาในช่วงปี พ.ศ. 2527 - 2529
3. เปรียบเทียบหนังสือหมวดต่าง ๆ ที่จัดหา ในช่วงปี พ.ศ. 2527 - 2529 กับการใช้

สมมติฐาน

การจัดหาหนังสือมีความสัมพันธ์กับการใช้

ตัวแปร

1. การจัดหาหนังสือ
2. การใช้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษาเกี่ยวกับการจัดหาหนังสือของห้องสมุดบริติชเคาน์ซิลในระยะเวลา 3 ปี คือ ระหว่าง พ.ศ. 2527 - 2529 ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มบันทึกหลักฐานการใช้งบประมาณในการซื้อหนังสือสาขาต่าง ๆ กับการใช้หนังสือที่ยืมออกได้ซึ่งจัดหาเข้าห้องสมุดในระยะเวลาดังกล่าวเป็นเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เมษายน - กันยายน พ.ศ. 2530 ทั้งนี้ไม่รวมถึงหนังสืออ้างอิงและหนังสือที่จัดซื้อโดยงบประมาณพิเศษ เช่น หนังสือเกี่ยวกับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษางานในด้านการจัดหาหนังสือของห้องสมุด และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ วารสาร และเอกสารต่าง ๆ
2. สํารวจหนังสือหมวดต่าง ๆ ที่จัดหาเข้ามาในห้องสมุดบริติชเคาน์ซิลระหว่างพ.ศ. 2527 - 2529 จากหลักฐานการลงทะเบียนและการสำรวจชั้นหนังสือ
3. วิเคราะห์ปริมาณเงินที่ใช้ในการจัดซื้อหนังสือสาขาต่าง ๆ
4. สํารวจบัตรยืม
5. สํารวจหนังสือที่ใช้ภายในห้องสมุดด้วยการตรวจหนังสือที่วางอยู่บนโต๊ะอ่านหนังสือก่อนห้องสมุดปิดเวลา 19.00 น. ในวันอังคาร - ศุกร์ และก่อนเวลา 17.00 น. ในวันเสาร์ ตั้งแต่เดือนเมษายน - กันยายน พ.ศ. 2530
6. วิเคราะห์ข้อมูล อันได้แก่ ปริมาณหนังสือสาขาต่าง ๆ ที่จัดหา ปริมาณเงินที่ใช้ในการจัดหาหนังสือซึ่งทางส่วนงานห้องสมุด (Libraries Department) สำนักงานกลางบริติชเคาน์ซิล กรุงลอนดอนจัดทางงบประมาณมาให้ การยืมหนังสือ การใช้ภายในห้องสมุดโดยการใช้สถิติหาค่าร้อยละ และการหาค่าสัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์ ด้วยสถิติการวิเคราะห์เชิงถดถอย (Simple regression analysis)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสาขาวิชา ปริมาณการจัดหา และปริมาณเงินที่ใช้ในการจัดซื้อหนังสือของห้องสมุด
2. ทำให้ทราบว่า การจัดหาหนังสือของห้องสมุดมีความสัมพันธ์กับการใช้เพียงใด และยังจะใช้เป็นข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรห้องสมุดต่อไป

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

การจัดหา หมายถึง การเลือก และสั่งหนังสือเข้าห้องสมุดผ่านสำนักงานกลางบริติชเคาน์ซิล ประเทศอังกฤษ โดยวิธีการจัดซื้อ

การใช้ หมายถึง

1. การยืมหนังสือที่จัดหาในระหว่างปี พ.ศ. 2527 - 2529 ออกไปจากห้องสมุดตามหลักฐานการยืม
2. การใช้หนังสือที่จัดหามาในระหว่างปี พ.ศ. 2527 - 2529 ภายในห้องสมุดด้วยการสำรวจหนังสือที่วางอยู่บนโต๊ะอ่านหนังสือ

หนังสือ หมายถึง หนังสือทั่วไปภาษาอังกฤษสาขาวิชาต่าง ๆ ที่จัดหมวดหมู่ตามระบบจัดหมู่แบบทศนิยมดิวอี้ รวมทั้งหนังสือนานิยายที่ใช้ตัวอักษรในการกำหนดประเภท คือ F ตามด้วยชื่อสกุล 3 ตัวแรกของผู้แต่ง และหนังสืออ่านอย่างง่าย (Simplified Readers - SR) ซึ่งจัดแบ่งประเภทตามจำนวนคำศัพท์ที่ระบุไว้ในหนังสือ โดยใช้เทปสถิติไว้ที่สันหนังสือเป็นเครื่องหมาย เป็นหนังสือที่ยืมออกจากห้องสมุดได้ ทั้งนี้ไม่รวมหนังสืออ้างอิง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดหาในประเทศไทย

การศึกษาเรื่องการจัดหาในประเทศไทยนั้นมีการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 การศึกษาทั้งหมดเป็นการศึกษาการจัดหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเอกชน มีจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

นางนวล ล้ำชา (2514: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการจัดซื้อหนังสือ และการใช้หนังสือของห้องสมุดวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ผลการศึกษาพบว่า ห้องสมุดจ่ายเงินซื้อหนังสือภาษาไทยน้อยกว่าภาษาอังกฤษ แต่ได้หนังสือภาษาไทยมากกว่า และจำนวนหนังสือที่เข้ามาทั้งหมดซื้อเข้ามาในหมวดสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และประวัติศาสตร์ มีการใช้หนังสือภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ หนังสือที่มีการใช้มาก คือ หมวดสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์

พลสุข ศรีภิรมย์ (2516: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการจัดหาหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า งานจัดหาเป็นงานแผนกหนึ่งของห้องสมุด มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นประจำ หน้าที่หลักของแผนกจัดหาคือ การเลือกหนังสือ การสั่งซื้อ การขอรับบริจาค และการแลกเปลี่ยนหนังสือจากสถาบันอื่น ๆ การจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดส่วนใหญ่กระทำโดยวิธีซื้อมากกว่าวิธีอื่น ห้องสมุดส่วนใหญ่ซื้อหนังสือภาษาต่างประเทศจากตัวแทนจำหน่ายในประเทศไทย ผู้ที่ทำการเลือกหนังสือที่จัดหาเข้าห้องสมุด คือ บรรณารักษ์ห้องสมุด บรรณารักษ์แผนกจัดหา อาจารย์ และนิสิตของมหาวิทยาลัย

บุญลิริ สุวรรณเพชร (2523: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบแผนการจัดหาวัสดุห้องสมุดของบรรณารักษ์กับความต้องการใช้วัสดุของนักศึกษา และอาจารย์วิทยาลัยเอกชน ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดหาวัสดุห้องสมุดของบรรณารักษ์อยู่ในระดับเดียวกับความต้องการใช้วัสดุของนักศึกษา แต่วัสดุที่บรรณารักษ์จัดหาบางอย่างมีผู้ใช้หรือไม่ใช้เลย ซึ่งขึ้นอยู่กับหลักสูตรและรายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละภาคการศึกษาด้วย

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2528: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการจัดหา และการใช้หนังสือ ณ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการศึกษาพบว่า การจัดหาและการใช้หนังสือภาษาไทยมีมากกว่าหนังสือภาษาอังกฤษ หนังสือภาษาไทยที่จัดหามาก คือ หมวดสังคมศาสตร์ ภาษา วารณคดี และวิทยาศาสตร์ แต่หมวดที่มีผู้ใช้มาก คือ หนังสือในหมวดสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และกฎหมาย ส่วนหนังสือภาษาอังกฤษที่จัดหามาก คือ หมวดสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา และวารณคดี แต่ที่ใช้มาก คือ หมวดวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษา และวารณคดี

จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นงาน

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกหนึ่งของห้องสมุด การจัดหาหนังสือส่วนใหญ่กระทำโดยการซื้อ และการซื้อหนังสือภาษาต่างประเทศจะกระทำโดยผ่านตัวแทนจำหน่ายในประเทศไทย แผนการจัดหานั้นจะอยู่ในระดับเดียวกับการใช้ของนักศึกษา การใช้หนังสือที่จัดหานั้นจะมีการใช้หนังสือภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ

2. งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ในประเทศไทย

การศึกษาเรื่องการใช้ในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสำรวจการใช้ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย ซึ่งจะ เกี่ยวเนื่องกับผู้ใช้วัสดุและทรัพยากรห้องสมุด และวัตถุประสงค์ของการใช้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

จรรยา ไพโรจน์กุล (2524: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และหนังสือที่ยืมออก คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหนังสือที่ยืมออกกับประเภทของหนังสือที่ใช้ภายในห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อทดสอบว่า สถิติการยืมหนังสือออกที่แผนกจ่าย - รับของห้องสมุดจัดเก็บเป็นประจำนั้น สามารถใช้เป็นข้อมูลแสดงการใช้หนังสือของผู้ใช้โดยส่วนรวมได้หรือไม่ โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหนังสือที่ผู้ยืมออก กับประเภทของหนังสือที่ใช้ภายในห้องสมุดในแต่ละหมวดหมู่ของระบบการจัดหมู่หนังสือของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหนังสือที่ยืมออกและที่ใช้ภายในห้องสมุดสูง สถิติการยืมหนังสือออกจึง เป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

รุ่งฤดี สุนันทรบ (2529: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจด้านวัสดุการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ห้องสมุดและความพึงพอใจในวัสดุการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี ในด้านความเพียงพอของประเภทสารคดี บันเทิงคดี หนังสืออ้างอิง หนังสือสำหรับเด็ก หนังสือพิมพ์ วารสาร ความเพียงพอของเนื้อหาวิชา สภาพของวัสดุการอ่าน การจัดหา การจัดให้ใช้ การจัดบริการวัสดุการอ่าน ปัญหาการใช้ ตลอดจนการดำเนินการด้านวัสดุการอ่านของห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ใช้วัสดุการอ่านภาษาไทยในระดับปานกลางและน้อย มีการใช้วัสดุการอ่านประเภทสารคดี บันเทิงคดี หนังสือพิมพ์ และวารสารในระดับปานกลาง วัสดุการอ่านภาษาอังกฤษมีการใช้น้อย มีความพึงพอใจวัสดุการอ่านภาษาไทยในด้านปริมาณและสภาพในระดับปานกลาง ความพึงพอใจในด้านปริมาณ

และสภาพวัสดุการอ่านภาษาอังกฤษในระดับน้อย เนื่องจากวัสดุการอ่านเก่า ชำรุด และมีจำนวนไม่เพียงพอแก่ความต้องการ วัสดุการอ่านที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด

ลาวัญย์ พุ่มพวง (2530: บทคัดย่อ) ศึกษาความเพียงพอของหนังสือในห้องสมุดวิทยาลัยครุบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาถึงความเพียงพอของหนังสือและการใช้หนังสือในห้องสมุดวิทยาลัยครุบุรีรัมย์ โดยศึกษาจากความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในด้านปริมาณ คุณภาพ และความทันสมัยของหนังสือ ศึกษาเกี่ยวกับการใช้และปัญหาการใช้หนังสือในห้องสมุดของนักศึกษา ตลอดจนสำรวจสถิติจำนวนหนังสือ การยืมหนังสือ ค่าหน่วยกิตตามรายวิชาในหลักสูตร เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของหนังสือ หลักสูตรและการใช้ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือส่วนมากในห้องสมุดยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน และยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และความทันสมัย

สมศรี ปรากฏประทานพร (2530: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการใช้หนังสือของห้องสมุดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตพัฒนการพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหนังสือในห้องสมุดกับหลักสูตร และการใช้หนังสือของห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่า หนังสือส่วนใหญ่ในห้องสมุดมีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน ส่วนการใช้หนังสือของห้องสมุด ปรากฏว่า หนังสือส่วนใหญ่ไม่มีการใช้เลย หรือมีการใช้ไม่เกิน 5 ครั้งภายในระยะเวลา 3 ปีการศึกษา มีการใช้หนังสือภาษาไทยที่มีเนื้อหาตรงกับหลักสูตรมาก และมีอายุไม่เกิน 5 ปี

พลสุข น้าสุรีย์ (2527: บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้ทรัพยากรของห้องสมุดเพื่อประกอบการสอนของคณาจารย์ทางด้านสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุด ตลอดจนปัญหา ความต้องการและความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการใช้ทรัพยากรห้องสมุดของคณาจารย์ทางด้านสังคมศาสตร์เพื่อประกอบการสอน ผลการวิจัยพบว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่ใช้หนังสือภาษาอังกฤษในระดับสูง ทรัพยากรห้องสมุดที่ใช้ในระดับน้อย คือ หนังสือภาษาไทย วารสาร วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์รัฐบาล และจุลสาร ทรัพยากรทุกประเภทไม่เพียงพอ ทรัพยากรซื้อเรื่องที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด มีน้อยฉบับ และมีความต้องการให้จัดหาทรัพยากรในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์มากขึ้น

ศรীরรรณ ยอดนิล (2527: บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนด้านวิชาการของคณาจารย์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานวิจัย และงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ทำพานอยู่ในระหว่างปีการศึกษา 2525 จำนวน 97 คน ผลการวิจัยพบว่า คณาจารย์ใช้หนังสือภาษาอังกฤษและวารสารต่างประเทศในระดับมาก ใช้รายงานผลการวิจัย หนังสืออ้างอิงภาษาอังกฤษ วารสารภาษาไทย หนังสือภาษาไทย สิ่งพิมพ์รัฐบาล และหนังสืออ้างอิงภาษาไทยในระดับปานกลาง ใช้กฤตภาค จุลสาร หนังสือพิมพ์ และวิทยานิพนธ์ในระดับน้อย ทรัพยากรห้องสมุดเกือบทุกประเภท ยกเว้นหนังสือพิมพ์ไม่เพียงพอใช้ประกอบงานวิจัย และงานเขียนทางวิชาการ หนังสือที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หนังสือและทรัพยากรห้องสมุดสรุปได้ว่า การใช้หนังสือ และทรัพยากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะเป็นการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการเรียน การสอน การทำวิจัย และการประกอบงานเขียนทางวิชาการ ส่วนการใช้หนังสือในห้องสมุดประชาชนเป็นการใช้เพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ในด้านภาษาของหนังสือและวัสดุการอ่านนั้น ผู้ใช้ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะใช้หนังสือภาษาอังกฤษ และวารสารภาษาต่างประเทศมากที่สุด ส่วนผู้ใช้ในห้องสมุดประชาชนใช้วัสดุการอ่านภาษาไทยมากกว่าวัสดุการอ่านภาษาอังกฤษ ประเด็นที่งานวิจัยทุกเรื่องมีความสอดคล้องกันคือ ห้องสมุดควรจัดหาหนังสือและทรัพยากรให้เพียงพอกับความ ต้องการของผู้ใช้

3. งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดสถาบันการศึกษา โดยเน้นในเรื่องของการใช้ และผลการใช้ต่อผลการจัดหาทรัพยากรห้องสมุด

Mueller (1965: 166-172) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หนังสือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้หนังสือใหม่กับหนังสือที่มีอายุมากกว่า 1 ปี โดยทำการศึกษาในห้องสมุดประชาชน 6 แห่งในชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 4,000 - 35,000 คน ในเขตเมืองของชิคาโก ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดทั้ง 6 แห่งนั้นมีปริมาณการยืมหนังสือเก่าใกล้เคียงกัน มีห้องสมุดเพียง 3 แห่งที่มีปริมาณการยืมหนังสือใหม่มากกว่าหนังสือเก่า ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดทั้ง 3 แห่งนั้น จัดแยกหนังสือใหม่ไว้ต่างหาก และให้ยืมได้ก่อนที่จะนำขึ้นชั้นร่วมกับหนังสือเก่า

Christensen (1985: 75-87) ได้ศึกษาการใช้หนังสือที่ใช้อ่านในยามว่างของห้องสมุดมหาวิทยาลัยบริกแฮม ยัง (Brigham Young) รัฐยูทาห์ สหรัฐอเมริกา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดหาหนังสือประเภทนี้ หนังสือที่ศึกษาได้แก่ นวนิยาย ซึ่งจัดแบ่งออกเป็นนวนิยายวิทยาศาสตร์ จินตนิยาย (Fantasy) นวนิยายตามแนวตะวันตก นวนิยายลึกลับ นวนิยายผจญภัย นวนิยายรัก (Romance) หัสนิยาย (Humor) นวนิยายทั่วไป หนังสือทั่วไป ได้แก่ วรรณคดี คลาสสิก เรื่องทั่ว ๆ ไป หนังสือที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ชีวประวัติ ค่มือต่าง ๆ (Self-help) ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้หนังสือนวนิยายมากกว่าหนังสือทั่วไป นวนิยายที่มีผู้ใช้มาก คือ นวนิยายวิทยาศาสตร์ จินตนิยาย นวนิยายรักและหัสนิยาย นอกจากนี้ยังพบว่า ความใหม่ของหนังสือไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้

Arthur (1986: 29-38) รายงานการสำรวจทรัพยากรห้องสมุดสวินเบอร์น (Swinburne) ประเทศออสเตรเลีย เพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินทรัพยากร การจัดสรรงบประมาณ การเลือก การจำหน่ายออก และการจัดเก็บทรัพยากรห้องสมุด การสำรวจนี้มุ่งเน้นการศึกษาการใช้และผู้ใช้ การศึกษาผู้ใช้และความล้มเหลวในการใช้หนังสือ การสำรวจทำโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,500 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ผลการศึกษาบรากว่าใกล้เคียงกับผลการศึกษาที่มีผู้ทำไว้แล้ว คือ ผู้ใช้มีความพอใจในระดับสูง นั้นหมายถึงห้องสมุดมีสิ่งที่มีผู้ใช้ต้องการมาก การสำรวจการใช้ภายในห้องสมุดใช้เวลาในการสำรวจ 10 สัปดาห์ โดยศึกษาหนังสือที่วางอยู่บนโต๊ะ และหนังสือที่อยู่บนชั้นสำหรับไว้หนังสือเตรียมเก็บชั้นชั้นเท่านั้น ผลการสำรวจพบว่า มีการใช้หนังสือในห้องสมุดร้อยละ 6 มีการใช้หนังสือหมวด 790 มากถึงร้อยละ 9 และหมวด 370 ร้อยละ 2 การสำรวจทรัพยากรห้องสมุดโดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับการศึกษาการใช้และผู้ใช้ ทำให้ทราบถึงการใช้ทรัพยากรที่มีการจัดหาเข้าในห้องสมุดดียิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยในการตัดสินใจในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรได้อีกด้วย

Grosser (1986: 1-14) รายงานผลสำรวจการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาจำนวน 5 แห่งในกรุงเมลเบิร์น โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์ จำนวน 1,080 คราวเรือน และการส่งแบบสอบถามเพื่อศึกษาการใช้ห้องสมุดประชาชน ทั้งนี้มีการพิจารณาการใช้ห้องสมุดสถาบันการศึกษาของนักศึกษา และห้องสมุดประเภทอื่นประกอบการศึกษาด้วย ผลการสำรวจพบว่า นักศึกษาร้อยละ 34.3 ไม่เคยใช้ห้องสมุดประชาชน จำนวนร้อยละ 65.7 ใช้ ผู้ที่มีความพึงพอใจบริการห้องสมุดสถาบันการศึกษาของตนจะใช้ห้องสมุด

ประชาชนน้อยกว่าผู้ที่ไม่มีความพึงพอใจ นักศึกษาเรียนเต็มเวลาใช้ห้องสมุดประชาชนเพื่อการศึกษามากกว่านักศึกษาเรียนไม่เต็มเวลา นักศึกษาระดับปริญญาตรีใช้ห้องสมุดมากกว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาของนักศึกษาที่เข้าใช้ห้องสมุดประชาชนมีดังนี้ การศึกษา ศิลปะ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ธุรกิจ การพาณิชย์ เศรษฐศาสตร์ และการจัดการ บริการที่ใช้จำนวนได้ดังนี้ หนังสือและวัสดุอื่น ๆ ร้อยละ 92.7 บริการถ่ายเอกสาร ร้อยละ 45.4 หนังสืออ้างอิง ร้อยละ 40 วารสาร หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 39.4 บริการที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ร้อยละ 25.3 การยืมระหว่างห้องสมุด ร้อยละ 13.1 บริการโสตทัศนวัสดุ ร้อยละ 11.9 คอมพิวเตอร์ ร้อยละ 3.7 การค้นออนไลน์ ร้อยละ 2.5 การศึกษานี้ช่วยให้มีการพิจารณาหาแนวทางที่จะให้มีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดประเภทต่าง ๆ มากขึ้น

Peasgood (1986: 242-256) ได้รายงานผลการสำรวจการใช้หนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ซัสเซกส์ (Sussex) ประเทศอังกฤษ เพื่อนำผลการสำรวจมาเป็นแนวทางประกอบนโยบายการจัดการจัดหาหนังสือของห้องสมุด หนังสือที่สำรวจเป็นหนังสือที่จัดหาในช่วงปี 1980/1981 1981/1982 1982/1983 1983/1984 และ 1984/1985 โดยศึกษาการยืมหนังสือที่จัดหาในปีดังกล่าวในปีการศึกษาแต่ละปี ผลการศึกษาพบว่า การยืมหนังสือจะมีปริมาณต่าง ๆ กัน บางสาขาวิชาจะมีการยืมถึงร้อยละ 90 ในช่วง 2 ปีแรก บางสาขาวิชาจะมีการยืมน้อยกว่าร้อยละ 40 การสำรวจนี้ช่วยให้ห้องสมุดทราบเกี่ยวกับการใช้หนังสือของผู้ใช้อันประกอบด้วย นักศึกษาคณาจารย์และนักวิจัย ทั้งยังสามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้กับนโยบายการจัดการจัดหาของห้องสมุดได้

Sridhar (1986: 101-115) ศึกษาการใช้หนังสือของนักเทคโนโลยีด้านอวกาศชาวอินเดียของห้องสมุดองค์การอวกาศแห่งประเทศอินเดีย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากร และดำเนินการเรื่องการจำหน่ายหนังสือออกโดยศึกษาจากกลุ่มหนังสือตัวอย่าง ร้อยละ 20 ในปี ค.ศ. 1983 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคือ สถิติการใช้ สาขาวิชา ระยะเวลา สาขาวิชาที่มีการใช้มากและที่ไม่มีการใช้ การใช้หนังสือตามอายุและปีที่จัดหา ผลการศึกษาพบว่าหนังสือร้อยละ 27 ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีการใช้เลย มีการใช้หนังสือในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมากกว่า ส่วนสาขาวิชาที่ไม่มีการใช้สูงคือ ความรู้ทั่วไป (Generalities) ธรณีวิทยา และ แพทยศาสตร์ ส่วนสาขาฟิสิกส์ การบิน (Aeronautics) ยานอวกาศ และการอุตสาหกรรม

เป็นสาขาที่มีการใช้มากและไม่มีการใช้เลย ผลการศึกษาไม่ปรากฏชัดว่าการใช้มีความสัมพันธ์กับอายุหนังสือ ส่วนหนังสือที่มีการใช้มากเป็นหนังสือที่จัดทำในช่วงปี ค.ศ.1978 - 1980

Nzotto (1987: 103-116) ศึกษาหนังสือนวนิยายและการใช้หนังสือ นวนิยายของห้องสมุดประชาชน 19 แห่งในไนจีเรีย เพื่อศึกษาความต้องการและการใช้ การสำรวจทำโดยการส่งแบบสอบถามไปยังห้องสมุดประชาชน 19 แห่งในประเทศ ได้รับแบบสอบถามคืนมา 9 แห่งหรือร้อยละ 47 ของแบบสอบถามที่ส่งไป ผลการสำรวจพบว่าห้องสมุด 3 แห่งมีหนังสือนวนิยายต่ำกว่าร้อยละ 10 2 แห่งมีอยู่ระหว่างร้อยละ 11-18 3 แห่งมีร้อยละ 20-28 มีเพียงหนึ่งแห่งเท่านั้นที่มีนวนิยายร้อยละ 50 ส่วนการยืมนั้นผู้ใช้ยืมนวนิยายน้อยกว่าหนังสือทั่วไป คือ อยู่ในอัตราร้อยละ 9.5-44 ของปริมาณการยืมหนังสือทั้งสิ้น แม้จะได้รับงบประมาณเพียงเล็กน้อยในการซื้อนวนิยาย ห้องสมุดประชาชนไนจีเรียก็มีความประสงค์ที่จะจัดหา และส่งเสริมการอ่านนวนิยายของนักเขียนชาวไนจีเรียให้มากขึ้น

จากการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรที่จัดหามาเป็นอย่างดี จึงมีการศึกษาวิจัยและสำรวจเพื่อหาแนวทางในการวางนโยบาย หรือวางแผนเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ในด้านการศึกษา ความต้องการข้อสนเทศ หรือการพักผ่อนมากที่สุด